

Karl Drais

narozen 29.4.1785 v Karlsruhe,
zemřel 10.12.1851 v Karlsruhe.

Krátký životopis

Karl Drais, po křtu celým jménem Karl Friedrich Christian Ludwig, baron Drais von Sauerbronn, byl nejprve lesním úředníkem v bádenských službách. Později byl však z aktivních služeb uvolněn (při zachování pravidelného platu), aby se mohl věnovat objevitelské činnosti.

Objevil mezi jiným *psací stroj na notové písmo*, *psací stroj* pro 16 písmen, dvě čtyřkolá vozidla tzv. "*jezdící stroj*" a především dvoukolové vozidlo tzv. "*běžací stroj*". Toto první dvoukolové samo pojízdné vozidlo bylo poprvé představeno v Mannheimu **12.června 1817** a tím byl dán počátek mobility bez koňského pohonu. O několik desítek let později ho dále rozvinul Pierre Michaux až na kolo poháněné pedály, což nakonec vedlo k objevení automobilu Karlem Benzem. Za své objevy jmenoval bádenský velkovévoda Carl Karla Drais profesorem matematiky. Jeho pokusy s malými železničními vozidly poháněnými lidským svalstvem vstoupily do povědomí pod názvem *drezína*.

Jako přesvědčený demokrat se Karel Drais vzdal v roce 1849 svého šlechtického titulu, za což byl po neúspěšné bádenské revoluci systematicky zruinován. Díky pomluvám byl později popírán i úspěch jeho objevu jízdy na dvou kolech.

Nový portrét

Nový portrét objevitele tzv. "běhacího stroje" Karla Draise vytvořil Prof. Dr. Hans-Erhard Lessing po rozsáhlých studiích v archívu. Místo 150 let běžně užívaného a opovrženého hodného označení „směšný a oplzlý“ šlechtický lesník, v něm Prof. Lessing rozpoznal mimořádně nadaného mladého muže plného ideálů a později přesvědčeného demokrata z let 1849.

Karl von Drais se narodil 29. dubna 1785 v bádenském rezidenčním městě Karlsruhe jako syn bádenského dvorního a vládního rady Karla Wilhelma Friedricha Ludwiga von Draise a jeho manželky Ernestiny Christiny Margarethy, rozené von Kaltenthal. Jeho křestní kmotr byl vládnoucí markrabě Carl-Friedrich von Baden, který mu později určil lesnickou službu.

Karl von Drais strávil školní léta v Karlsruhe, v roce 1800 ukončil lyceum a poté navštěvoval soukromou lesnickou školu svého strýce Friedricha Heinricha Georga v Pforzheimu. Kvůli velkému množství uchazečů o studium lesnictví, studoval nejprve v letech 1803 až 1805 matematiku, fyziku a stavební umění v Heidelbergu a až poté nastoupil do bádenských lesnických služeb. Lesnickou dráhu však později zaměnil za učitelskou a objevitelskou činnost.

Otec se stal prezidentem Vyššího dvorního soudu a rodina se v roce 1810 odstěhovala do Mannheimu. Drais byl v roce 1811 uvolněn z aktivní lesnické služby, dostával však dále svůj plat a přestěhoval se také do Mannheimu. Nechal vyrobit mezi jiným *automatický psací stroj na notové písmo* (1812) stejně jako dva čtyřkolové *jezdící stroje* poháněné lidskou silou (1813/14), přičemž druhý z nich představil také během Vídeňského kongresu. Skládal matematická pojednání a objevil nakonec dvoukolový *běhací stroj* (1817).

Objevením svých vozidel reagoval Drais na sérii neúrod, které začaly v roce 1812 a vyvrcholily zasněženým létem v roce 1816 způsobeným vulkánovým prachem z výbuchu sopky Tambora (Indonésie, duben 1815) a následným hladomorem. Mnoho koní muselo být v nouzi utraceno, protože obilí nestačilo ani pro lidi.

Tzv. *běhací stroj* byl proto pro Draisovy současníky velmi zajímavá alternativa vůči koním a legendární jízda ve čtvrtek **12. června 1817** z Mannheimu k relovému domu ve Schwetzingu (v nynější mannheimské městské části Rheinau) se stala průlomovým bodem v individuální dopravě bez koňského pohonu. Zhodnocení svých objevů na trhu tak, aby přinášely nějaký zisk, zůstalo Draisovi odepřeno. Důvodem bylo, že i přesto že nevykonával aktivní službu, dále pobíral plat jako bádenský úředník, pro kterého byla vedlejší činnost s absolutní platností zakázána.

Přesto mu však bylo 12. ledna 1818 mladším velkovévodou Carlem uděleno velkovévodské privilegium na deset let na jeho běhací stroj a za zachování plateb jeho současného příjmu byl jmenován profesorem matematiky, což mělo představovat určitou „objevitelskou penzi“.

Cesty byly povozy silně rozbrázděné a tak se pro jízdu na běhacím stroji příliš nehodily. Jezdci na drezínách se jim proto ve městech rádi vyhýbali po mnohem hladších peších cestách, kde však byli přirozeně příliš rychlí. A tak následovaly policejní zákazy a citelné pokuty a to i v Anglii, v USA a dokonce i v Kalkatě, které vytlačily vzrůstající dvoukolovou dopravu na mnoho let do postraní.

Karl Drais se v roce 1822 vydal na cestu do Brazílie, kde pracoval jako zeměměřič. Po návratu do Mannheimu v roce 1827 sestavil svůj *rychlý psací stroj*, tzv. těsnopisný stroj / stenograf pro 16 znaků.

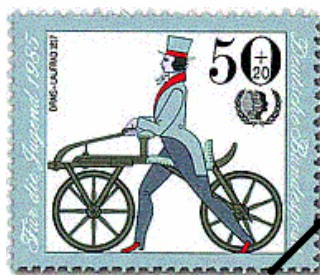
Jeho otec zemřel v roce 1830. Karl Drais tím ztratil nejen podporu vlivného otce pro svou neobvyklou objevitelskou kariéru, ale byl také vystaven útokům otcových politických oponentů a postupně chátral.

Po jednom vražedném útoku v roce 1838 žil od roku 1839 až 1845 ve Waldkatzenbachu v Odenwaldu. V této době testoval Drais vozidlo poháněné nohami na železničních kolejkách v Karlsruhe – označení drezína je proto dodnes běžně používána mezi železničáři. Pak se nakonec přestěhoval zpět do svého rodného města.

Jako stoupenec bádenské revoluce se Karl Drais v roce 1849 veřejně vzdal svých privilegií jako šlechtic a přiznal se k demokracii. S pádem revoluce nastala pro Karla Draise hořká léta. S nevídanou nevraživostí s ním bylo špatně zacházeno, byl vyvlastněn a jako psychicky nemocný téměř zbaven svéprávnosti.

Jeho peníze mu byla konfiskována pruskou okupací s odůvodněním zpětného uhrazení nákladů na revoluci. Karl Drais zemřel ve velmi skromných poměrech 10. prosince 1851 v Karlsruhe.

Napsal Dr. Gerd Hüttmann
Přeložila Lucie Koutová

Série známek „Historický vývoj kola v Německu mezi lety 1817 až 1925“ ke 200. narozeninám Karla Draise (Spolková republika Německo, 1985)

Literatura:

Hans-Erhard Lessing, Automobilita - Karl Drais a neuvěřitelné začátky, nakladatelství MAXIME, Leipzig; 2003, 528 stran, nesčetně vyobrazení, EUR 32,- ISBN 3-931965-22-8